

Houtproductie in Nederland

Aandacht voor houtproductie

"Ons land zal grote aandacht moeten besteden aan de houtproductie. Niet alleen omdat hout schaars is, maar ook omdat de houtproducerende landen hun hout steeds meer zelf gaan verwerken. Daardoor valt of staat onze houtverwerkende industrie en daarmee een groot stuk werkgelegenheid met een grondstoffenvoorziening uit eigen land."

Aldus Minister De Koning van Landbouw en Visserij in 1981 tijdens de "Week voor Bos en Natuur" van het Staatsbosbeheer. Een duidelijke uitspraak, die geheel inhaakt op een motie Braams/Van der Linden, in 1980 door de Tweede Kamer met algemene stemmen aangenomen. In deze motie wordt de regering gevraagd meer aandacht te besteden aan de Nederlandse houtvoorziening, een studie daarnaar te doen verrichten en de Kamer over resultaten en conclusies te informeren.

Te weinigen beseffen hoe belangrijk de productieve functie van het Nederlandse bos is, ook uit het oogpunt van werkgelegenheid in bos, handel en industrie.

De ontwikkeling van de Nederlandse houtproductie tot nu toe

In veel landen is de bosbouw helaas nog niet in staat om van jaar tot jaar vast te stellen hoeveel hout er totaal uit het bos beschikbaar komt. Dat geldt ook voor Nederland. Het is een ernstige handicap voor een goed houtproductie- en houtvoorzieningsbeleid in ons land. Wel is het mogelijk althans een indruk te geven van wat er wordt geproduceerd, en wel uit cijfers van enkele grote bouseigenaren in combinatie met gegevens die handel en industrie kunnen verschaffen over hout dat jaarlijks door hen wordt verhandeld en verwerkt. Dit leidt er echter wel toe dat uiteenlopende opgaven van de Nederlandse houtproductie bestaan. Om misverstanden te voorkomen: Als hier over "productie" wordt gesproken, wordt het gekapte hout bedoeld en niet de bijgroei van het bos.

Een van de benaderingen van de productie is verwerkt in figuur 1, opgesteld met behulp van cijfers die Nederland jaarlijks aan de Voedsel- en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties, de FAO, heeft verschaft. In de figuur is de totale houtproductie aangegeven maar ook een onderverdeling in belangrijke categorieën rondhout.

Een recent onderzoek van het Landbouw Economisch Instituut¹⁾ heeft óók geleid tot een schatting van productiecijfers welke vermeld is in tabel 1.

Voorts heeft het Adviesbureau Arnhem²⁾ in het kader van een onderzoek in opdracht van de Nederlandse papierindustrie eveneens productiecijfers proberen te achterhalen, voornamelijk via handel en industrie. De cijfers werden opgesplitst naar houtsoort en sortiment en vermelden geen brandhout (tabel 2).

In grote lijnen redenerend kunnen we uit alle beschikbare gegevens het volgende afleiden:

1. Nederland produceert 1 à 1,1 miljoen m³ hout met schors per jaar, waarvan globaal 700.000 à 800.000 m³ naaldhout en 300.000 m³ loofhout.
2. Pinus (grove den en Corsicaanse den) is verreweg onze belangrijkste houtleverancier met ongeveer 50 % van de totale productie, gevolgd door populier met 15 à 18 % en spar met 10 à 12 %. Douglas en lariks nemen elk 6 à 7 % voor hun rekening, eik 5 %.
3. Weg- en grensbeplantingen leveren 10 à 12 % van onze totale houtproductie, maar aan de loofhoutproductie dragen zij 30 à 40 % bij.

Tabel 1: Eindbestemming van het inlandse rondhout over 1977
(Bron: Landbouw Economisch Instituut)

Sortiment	Productie	Geexporteerd	In Nederland verwerkt of verbruikt
Vezel- en spaan- plaathout	290.200	203.500	86.700
Papierhout	182.400	25.400	157.000
Zaaghout	130.000	4.400	125.600
Kisthout	108.500	—	108.500
Openhaardhout	100.000	—	100.000
Heipalen	79.700	—	79.700
Klompeshout	58.300	4.300	54.000
Fineerhout	40.700	200	40.500
Mijnhout	14.600	14.600	—
Overig rondhout	73.900	1.800	72.100
	1.078.300	254.200	824.100

4. Het Zuidelijke bosgebied, d.w.z. het overgrote deel van Noord-Brabant en Limburg (excl. Zuid-Limburg) levert 28 % van onze houtproductie, voorzover die uit het opgaande bos komt. De Veluwe is eveneens voor onze houtproductie van zeer grote betekenis; zij draagt 25 % bij. Het Noordoosten (Drente, Oost-Friesland en Noord-Overijssel) levert 15 % evenals het Oostelijke bosgebied (de rest van Overijssel en Oost-Gelderland, ten Oosten van de IJssel).

5. Er is in de laatste decennia sprake van een opvallende toename van het aandeel vezelhout en van een afname van paalhout en vooral mijnhout. Bijna 45 % van onze houtproductie krijgt nu, als vezelhout, de bestemming spaanplaten, vezelplaten of papier. Ongeveer 35 % wordt verzaagd of tot fineer verwerkt.

De toekomstige Nederlandse houtproductie

Uit de berekeningen van het Adviesbureau Arnhem²⁾ blijkt dat ons huidige bosareaal bij onveranderde samenstelling aan het eind van deze eeuw maximaal 1,15 miljoen m³ hout met schors per jaar kan produceren,

d.w.z. nauwelijks meer dan nu (zie tabel 3). Dat maximum wordt bepaald door de jaarlijkse groei van het bos. Daarbij komt dan nog ongeveer 170.000 m³ uit weg- en grensbeplantingen. Wat de soortensamenstelling van de potentiële productie omstreeks het jaar 2000 betreft, zal het aandeel van de grove den duidelijk dalen, dat van andere Pinussoorten en douglas duidelijk toenemen.

Het voorgaande betekent dat bij de huidige opzet van ons bos, bij dezelfde samenstelling en hetzelfde kapregiem, de toekomst weinig perspectief biedt voor de gewenste uitbreiding van de productie.

Bovendien, of die productie werkelijk gehaald zal worden is deels van factoren afhankelijk die de boseigenaar

Grensbeplantingen, zoals hier in Brabant, dragen 10 % à 12 % bij aan onze totale houtproductie.

jaar	assortiment	naaldhout				loofhout				totaal		
		totaal	%			totaal	%					
		(x1000m ³)	grove den en overige pinus	douglas	lariks	spar	(x 1000 m ³)	eik	beuk	populier	overig loofhout	(x 1000 m ³)
1960	zaaghout	100	85	3	3	9	150	15	5	60	20	250
	paalhout	380	68	8	8	16	50	70	15	0	15	430
	papierhout	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	spaan- en vezelplaathout	40	80	5	5	10	30	20	20	12	48	70
	totaal	520	72	7	7	14	230	28	9	41	22	750
1970	zaaghout	160	75	5	5	15	160	19	6	60	15	320
	paalhout	230	60	10	10	20	20	50	25	0	25	250
	papierhout	70	80	0	0	20	70	11	4	40	45	140
	spaan- en vezelplaathout	120	72	8	8	12	110	10	10	52	28	230
	totaal	580	69	9	9	17	360	16	8	50	26	940
1979	zaaghout	220	75	8	6	11	120	17	13	65	5	340
	paalhout	180	50	15	15	20	0	0	0	0	0	180
	papierhout	170	75	5	0	20	70	21	10	55	14	240
	spaan- en vezelplaathout	180	70	10	10	10	60	20	13	52	15	240
	totaal	750	68	10	8	14	250	19	12	59	10	1000

Tabel 2: Productie van rondhout per sortiment in Nederland (Bron: "Regionaal Hout", Adviesbureau Arnhem).

Ontwikkeling van de houtproductie in Nederland

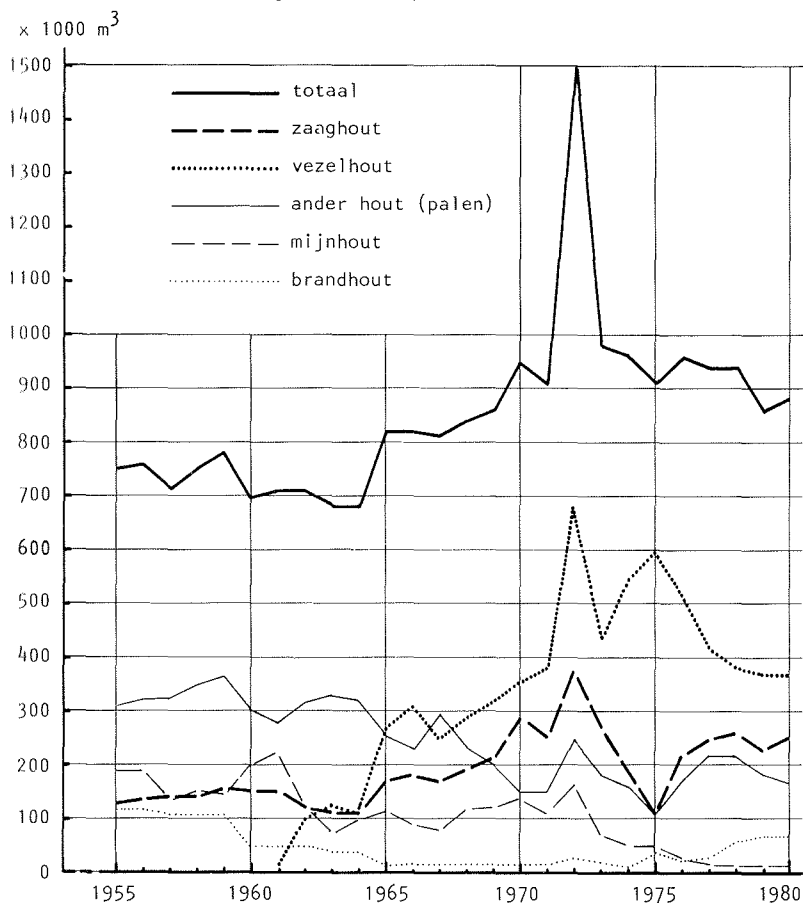

Fig. 1.

niet altijd in de hand heeft. Wij denken vooral aan eisen, eventueel wettelijk vertaald, die vanuit andere functies dan de houtproductie aan het bosbeheer worden gesteld. Het recent verschenen Strukturaarschema Natuur- en Landschapsbeheer, dat beleidsvoornemens van de regering bevat, biedt daarvan treffende voorbeelden: Het onttrekken van 15% van het bosareaal aan de houtproductie, het weren van exoten (die veelal aanzienlijk produktiever zijn dan de zogenaamde inheemse houtsoorten) en het verlengen van omlopen (wat boven een bepaalde grens opbrengstverlagend werkt). Een dergelijke aanslag op onze houtproductie is uniek en desastreus tegelijk. Hij zou gerealiseerd kunnen worden, indien dit regeringsvoornemen gevolgd wordt door een soortgelijk besluit. Dat dient dan ook met vereende krachten van de bos- en houtwereld te worden voorkomen, vooral door het met klem van argumenten wijzen op de uiterst nadelige en waarschijnlijk te weinig voorziene gevolgen van de beleidsvoornemens op de toekomstige beschikbaarheid van hout in ons land. Dezelfde krachtige houding van bos- en houtwereld is nodig om te bereiken dat de noodzakelijke verhoging van onze houtproductie, die onvoldoende uit het bestaande bos kan komen, via een aanzienlijke bosuitbreiding tot stand wordt gebracht.

Waarom Nederland hout moet blijven produceren

De volgende motieven kunnen worden aangevoerd voor het besteden van grote aandacht aan de mogelijkheden van houtproductie in Nederland en aan de uitbreiding daarvan:

– De ontwikkeling van de vraag naar hout en houtprodukten in de wereld is zodanig dat elk land zich maximaal moet inspannen zijn houtproductie in stand te houden en zo mogelijk op te voeren^{3,4}). Nederland mag zich daarbij niet beroepen op de mogelijkheid van houtproductie elders in de E.E.G. omdat elk land van de Gemeenschap een grote netto-invoer van hout en houtprodukten heeft.

– De toenemende bezorgdheid over de situatie in tal van ontwikkelingslanden, namelijk een sterk vermindere bosareaal naast een groeiende houtschaarste en een toenemende bevolking vraagt van rijkere landen een grotere inspanning om zelf meer hout te produceren en een minder groot beroep op de productie elders te doen.

– De houtproductie is een onmisbare inkomstenbron voor de boscijneraar, wil hij in staat zijn het bos goed te onderhouden en daarmee de duurzaamheid ervan te waarborgen.

– Zou een deel van de productie van het Nederlandse bos wegvallen, dan zal dat niet gecompenseerd kunnen worden door de invoer van rondhout, grensverkeer buiten beschouwing gelaten. De mogelijkheden om elders in de wereld rondhout te kopen nemen steeds verder af. Dat betekent, weer globaal gerekend, dat iedere m³ kaprijp Nederlands hout, die niet wordt geogst, méér invoer van halffabrikaten tot gevolg heeft, en wel ongeveer f 500,- per m³ niet geproduceerd rondhout. Nederland heeft reeds een bruto-invoer van hout en houtprodukten ter waarde van 2½ miljard U.S. dollar.

– Als we er van uitgaan dat een m³ rondhout op stam in het Nederlandse bos gemiddeld f 50,- per m³ opbrengt, ons voorts realiseren dat diezelfde kubieke meter een invoer van f 500,- aan halffabrikaten vervangt, is duidelijk dat een aanzienlijke loonsom betrokken is bij het oogsten, verhandelen en in eerste stadium verwerken van dat hout. In feite zijn tienduizenden mensen betrokken bij het Nederlandse hout, vanaf het plantje op de kwekerij, via bosbouw, handel en industrie, tot de verkoop van het schrootje in de doe-het-zelfwinkel of het drukken van de krant.

Tabel 3:
De beschikbare hoeveelheid rondhout per jaar, gebaseerd op het bosareaal 1978 ("beschikbare hoeveelheid" wil zeggen dat het rondhout geogst kan worden) (Bron: "Regionaal Hout")

Periode	Herkomst	Totaal beschikbaar per jaar (x 1000 m ³)	%								
			grove den	overige pinus	douglas	lariks	spar + overig naaldhout	inlandse eik	beuk	populier en wilg	overig loofhout
1978 t/m 1982	Bos	1.061	45	6	6	9	12	4	4	10	4
	Grensbepantingen	126	–	–	–	–	–	8	6	77	9
	Totaal	1.187	40	6	5	8	11	4	4	17	5
1998 t/m 2002	Bos	1.154	38	10	10	10	10	5	2	9	6
	Grensbepantingen	168	–	–	–	–	–	7	3	82	0
	Totaal	1.322	33	9	9	9	9	5	2	18	7

Als we hierboven spreken over de houtproductie in het Nederlandse bos, sluit dat zeker niet uit dat daarnaast de productie-mogelijkheden van grens- en wegbeplantingen grote aandacht moet krijgen, veel meer dan nu het geval is. In het kader van ontwikkelingen in de landbouw zijn vele van deze beplantingen, vooral langs perceelsgrenzen, helaas opgeruimd al zijn er tal van nieuwe, vooral langs wegen, bijgekomen. Dit betekent echter wel dat veel particuliere beplantingen, vooral van landbouwers, zijn verdwenen. Dat is jammer, omdat juist die particulieren als belangrijk doel de productie van hout voor ogen hadden. De overheid gaat tot dusverre bij het ontwerpen en aanleggen van wegbeplantingen vrijwel uitsluitend uit van landschappelijke overwegingen. Toch zouden deze beplantingen heel goed ook op houtproductie kunnen worden gericht. Het is een kwestie van omjuiging van een beleid, maar een voor onze houtvoorziening wél noodzakelijke ombuiging!

Nederland is een land met te weinig houtproductie

Nederland behoort tot de bosarmste landen in de Westerse wereld. Het heeft daardoor maar ook door de hoge bevolkingsdichtheid een uiterst lage rondhoutproductie per hoofd van de bevolking. Dat blijkt uit het overzicht in tabel 4.

Nederland is dus sterk afhankelijk van de invoer van hout en houtprodukten; meer dan 90 % van de behoefte aan hout en houtprodukten moet worden geïmporteerd, voornamelijk als halfabrikaten zoals gezaagd hout, platen, pulp en papier. Steeds duidelijker wordt echter dat in de komende 10 à 15 jaar hout schaarser wordt in de wereld en dat elk land zich tot taak hoort te stellen de eigen houtproductie op te voeren. Men mag daarmee niet wachten tot de schaarste echt voelbaar wordt, want hout vergt een produktieduur van toch minstens 10 à 15 jaar maar meestal van vele decennia. Hout dat over twintig jaar beschikbaar moet zijn, moet in het algemeen nu al staan te groeien!

Ir. H. A. van der Meiden.

Tabel 4: Bosoppervlakte en houtproductie per 1.000 inwoners

	per 1.000 inwoners	
	bosoppervlakte (ha)	rondhoutproductie (m ³)
Nederland	20	70
België	65	260
West-Duitsland	120	480
Frankrijk	260	570
Ver. Koninkrijk	35	70
E.E.G.	130	300

Noord-Europa	3.400	5.710
U.S.A.	1.400	1.570
Canada	13.300	6.640
Sovjet-Unie	3.500	1.400
Japan	200	300

Literatuur

1. L.E.I. – De handel in hier te lande gekocht niet-tropisch rondhout (1977).
Den Haag, juni 1981.
2. Adviesbureau Arnhem – Regionaal Hout; een onderzoek naar de huidige en toekomstige beschikbaarheid van rondhout en houtafval.
Arnhem, juni 1980
3. H. A. van der Meiden – Een toekomstig wereldhouttekort?
Economisch Statistische Berichten 28-2-1973
4. Ministerie van Landbouw en Visserij – Structuurvisie op het bos en de bosbouw.
Den Haag, 1977.

Stichting Bos en Hout
Bosrandweg 5
Postbus 253
6700 AG WAGENINGEN

SBH

telefoon: 08370-10121